

Watervogels in een deel van de uiterwaard langs de Boven-Rijn (Gld) in winter 2008/09

Olaf Klaassen

SOVON-inventarisatierapport 2009/09
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van
Rijkswaterstaat Oost-Nederland

Watervogels in een deel van de uiterwaard langs de Boven-Rijn (Gld) in winter 2008/09

Olaf Klaassen

SOVON-inventarisatierapport 2009/09
Dit rapport is opgesteld in opdracht van
Rijkswaterstaat Oost-Nederland

Colofon

© SOVON Vogelonderzoek Nederland 2009

ISSN: 1382-6255

Dit rapport is samengesteld in opdracht van de Rijkswaterstaat Oost-Nederland

Wijze van citeren: Klaassen O. 2009. Watervogels in een deel van de uiterwaard langs de Boven-Rijn (Gld) in winter 2008/09. SOVON-inventarisatie-rapport 2009/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Illustraties voorzijde: Olaf Klaassen (gebiedsfoto) & Peter Eekelder (Kolganzen)

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Gebiedsbeschrijving	6
2.1. Ligging en karakteristiek	6
3. Werkwijze	7
3.1. Veldwerk.....	7
4. Resultaten	8
4.1. Soorten en aantallen	8
4.2. Toelichting op de resultaten.....	8
5. Literatuur	10
Bijlage 1. Verspreidingskaarten per telling per soort.....	11

1. Inleiding

In verband met voorgenomen initiatieven in het kader van projectnota Oevergeul Boven-Rijn, wenst Rijkswaterstaat inzicht in de aantallen en verspreiding van overwinterende vogels in het projectgebied uiterwaard langs de Boven-Rijn. Doel van de inventarisatie is het opzetten van een database van soorten die bescherming genieten in het kader van soort- en gebiedsbescherming. De te inventariseren soorten omvatten in ieder geval de relevante soorten uit de Natura-2000 instandhoudingstoelen voor het gebied De Gelderse Poort.

In dit rapport wordt verslag gedaan van de resultaten. Het veldwerk en rapportage werden uitgevoerd door de auteur. Het basismateriaal van de inventarisatie is opgeslagen op het SOVON-kantoor in Beek-Ubbergen.

2. Gebiedsbeschrijving

2.1. Ligging en karakteristiek

Het studiegebied is gelegen aan de oostzijde van de Boven-Rijn ter hoogte van de Kijfwaard en de Geitenwaard en is gelegen in de gemeente Rijnwaarden (provincie Gelderland). Het omvat uiterwaard met enkele bosschages. Op de topografische kaart is het studiegebied te vinden in atlasblok 40-45. Op onderstaande foto's wordt een impressie van het gebied gegeven.

Foto's. Respectievelijk (met de klok mee): oostelijk deel, sluisje, middendeel, en westelijk deel (Olaf Klaassen).

3. Werkwijze

3.1. Veldwerk

Het veldwerk vond plaats in het winterseizoen, in de periode november t/m april, middels een maandelijks telling halverwege de maand (tabel 1). Dit is conform de telfrequentie zoals die voor de reguliere watervogeltellingen binnen het kader van het NEM (Netwerk Ecologische Monitoring) gehanteerd wordt. Ook binnen juridische afwegingskaders is het gebruikelijk gegevens aan te wenden die met deze telfrequentie zijn verzameld.

Methodisch zijn de richtlijnen gevolgd zoals beschreven in de bestaande SOVON methodieken, in dit geval de watervogelhandleiding (van Roomen *et al.* 2003). Het studiegebied kon tijdens elke inventarisatieronde vanaf de winterdijk worden overzien. Er is gebruik gemaakt van een fiets. In het veld zijn per soort groepen ingetekend op veldkaarten. Na afloop van het veldwerk werden deze gegevens gedigitaliseerd in een GIS (Arc View).

Tabel 1. Tijdsbesteding per ronde in de uiterwaard langs de Boven-Rijn

Ronde	Datum	Tijd	Bewolking	Neerslag (mm)	Wind (Bft)	Temp °C
1	16-11-2008	10.45-11.50	7/8	0	W3	11
2	12-12-2008	10.35-11.50	6/8	0	ZW3	3
3	11-01-2009	09.05-10.40	0/8	0	Z3	-1
4	12-02-2009	10.10-11.40	5/8	0	NW2	2
5	13-03-2009	09.15-10.30	2/8	0	ZW2	7
6	15-04-2009	08.30- 09.20	0/8	0	O2	15

4. Resultaten

4.1. Soorten en aantallen

In het studiegebied zijn in totaal 11 soorten watervogels aangetroffen (tabel 2). Hiervan zijn er zes die speciale bescherming genieten binnen het kader van het Natura 2000-gebied de Gelderse Poort (SOVON & CBS 2005): Aalscholver, Kolgans, Grauwe Gans, Smient, Krakeend en Meerkoet.

Tabel 2. Soorten en aantallen per telling langs de Boven-Rijn in de periode november 2008 - april 2009. Tevens staat vermeld de functie binnen Natura 2000 gebied Gelderse Poort als Niet-broedvogel (functie N 2000), waarbij f= aantallen overdag, veelal foeragerend, s= slaapplaatsen, veelal 's nachts, gemiddeld seizoensgemiddelde tussen juli-juni in Natura 2000-gebied Gelderse Poort 2000 in periode 99/00-02/03 (gem seizoensgem N), en 1% van de internationale populatiegrootte. Een gebied waar de 1%-norm wordt gehaald wordt hiermee internationaal algemeen beschouwd als een belangrijk gebied voor watervogels (1% norm internationaal).

Soort	functie	gem seizoensgem	1% norm	nov	dec	jan	feb	mrt	apr
	N 2000	N 2000	internationaal						
Aalscholver	fs	320	3100	1	1				
Blauwe Reiger	-		2700				2		
Toendrarietgans	-		6000	84					
Kolgans	fs	10600	10000	1062		1360	78	660	
Grauwe Gans	fs	2500	4000	320		99	124	12	17
Smient	sf	2600	15000				2	12	
Krakeend	f	140	600					6	2
Wilde Eend	-		20000	82	4		56	17	10
Meerkoet	f	2000	17500						2
Kokmeeuw	-		20000					210	
Stormmeeuw	-		17000					35	

4.2. Toelichting op de resultaten

Het ontbreken van ganzen tijdens de telling in december was vermoedelijk het gevolg van verstoring. Ten tijde van deze telling waren er in de ruime omgeving gebruikelijk aantallen ganzen aanwezig. In maart stond het rivierwater dermate hoog dat delen van de uiterwaard blank stonden. Dit verklaart de grote aantallen meeuwen.

- Binnen het kader van de internationale 1%-norm zijn van de aangetroffen soorten geen belangwekkende aantallen geconstateerd (in de zin dat ze de 1%-norm overschrijden of benaderen). Binnen het kader van het Natura 2000-gebied Gelderse Poort zijn vermeldenswaardig (>10% van gemiddeld seizoensgemiddelde van het gehele Natura 2000-gebied): Kolgans (maximaal 1360 ex. d.w.z. 13%) en Grauwe Gans (maximaal 320 ex. d.w.z. 13%). Dit zijn bovendien voor een relatief klein gebied substantiële aantallen.
- Opvallend was de voorkeur van de ganzen (ook de andere soorten ganzen) voor de westelijke helft van het studiegebied (zie bijlage 1). Met name het stuk uiterwaard pal voor de rij woningen was in trek als foerageergebied (zie foto onder). In het oostelijk deel (ten oosten van de sluis) zijn tijdens geen enkele telling noemenswaardige aantallen vogels aangetroffen.

Foto. Het middendeel van het studiegebied Boven-Rijn, pal voor de rij woningen.

5. Literatuur

- VAN ROOMEN M.J.W., HUSTINGS F. & KOFFIJBERG K. 2003. Handleiding monitoringproject watervogels. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- SOVON & CBS. 2005. Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005-09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Bijlage 1. Verspreidingskaarten per telling per soort

SOVON Vogelonderzoek Nederland

Rijksstraatweg 178
6573 DG Beek-Ubbergen
T (024) 684 81 11
F (024) 684 81 22

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

